

Birleşmiş Milletler Uluslararası Adalet Divanı Kararlarının Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Aracılığıyla Uygulanması

Yard. Doç. Dr. Hakkı Hakan ERKİNER*

ÖZET

Birleşmiş Milletler'in (BM) her üyesi, taraf olduğu tüm uyuşmazlıklarda, Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) kararına uymayı yükümlenir. Bir uyuşmazlığın taraflarından biri, UAD'nın verdiği bir hükme göre kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmezse, öbür taraf BM Güvenlik Konseyi'ne başvurabilir. Konsey de gerekli görürse, hükmün yerine getirilmesi için tavsiyelerde bulunabilir ya da alınacak önlemleri kararlaştırabilir. Eldeki makale UAD'nın kararlarının BM Güvenlik Konseyi'ne başvurularak uygulanmasını konu edinmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Uluslararası Adalet Divanı, Güvenlik Konseyi, Veto Yetkisi, Birleşmiş Milletler, Uluslararası Hukuk*

ABSTRACT

Each Member of the United Nations undertakes to comply with the decision of the International Court of Justice in any case to which it is a party. If any party to a case fails to perform the obligations incumbent upon it under a judgment rendered by the Court, the other party may have recourse to the Security Council, which may, if it deems necessary, make recommendations or decide upon measures to be taken to give effect to the judgment. This article deals with the implementation of the decisions of the International Court of Justice by consulting the Security Council.

Keywords: *International Court of Justice, Security Council, Power of Veto, United Nations, International Law*

---

* TC Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Giriş

Birleşmiş Milletler'in (BM) her üyesi, taraf olduğu tüm uyuşmazlıklarda, Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) kararına uymayı yükümlenir. Bir uyuşmazlığın taraflarından biri, UAD'nın verdiği bir hükme göre kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmezse, öbür taraf BM Güvenlik Konseyi'ne başvurabilir. Konsey de gerekli görürse, hükmün yerine getirilmesi için tavsiyelerde bulunabilir ya da alınacak önlemleri kararlaştırabilir. Eldeki makale, UAD'nın kararlarının BM Güvenlik Konseyi'ne başvurularak uygulanmasını konu edinmektedir.

Makale iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde okuyucu-ya UAD'nın ve Güvenlik Konseyi'nin işlevleri anımsatıldıktan sonra ikinci bölümde makalenin esas konusunu teşkil eden UAD'nın kararlarının uygulanması için Güvenlik Konseyi'ne yapılabilecek başvuru işlenmektedir. İkinci bölümde başvurunun hukuki niteliği ve hukuki neticeleri açıklanmaktadır.

I. Uluslararası Adalet Divanı'nın ve Güvenlik Konseyi'nin İşlevleri

Bu başlık altında UAD'nın ve BM Güvenlik Konseyi'nin işlevleri anımsatılmaktadır.

A. Uluslararası Adalet Divanı

UAD¹, BM Antlaşması ile BM'in başlıca adli organı olarak kurulmuştur.² BM'in tüm üyeleri, bu üyeliğin bir sonucu olarak, UAD Statüsü'ne taraftırlar.³ UAD Statüsü, UAD'nın yapısını düzenlemiştir.⁴

¹ UAD hakkında bkz. Yusuf Aksar, Evrensel Yargı Kuruluşları, Seçkin, Ankara, 2007, ss. 39-96; Yusuf Aksar, Uluslararası Hukuk II, Seçkin, Ankara, 2013, ss. 249-311; UAD'nın işlevi için genel olarak şu esere de bakılması önerilir, Hersh Lauterpacht, The Development of International Law by the International Court, Stevens, Londres, 1958, ss. 3-400.

² BM Antlaşması madde 92 ve UAD Statüsü madde 1. BM'nin kuruluşu için bkz. Süleyman Sırrı Terzioğlu, Bahadır Bumin Özarslan, Uluslararası Örgütler Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, ss. 14-19.

³ BM Antlaşması madde 93/1.

⁴ Bkz. Antônio Augusta Cançado Trindale, "Le Statut de la Cour International de Justice", United Nations Audiovisual Library of International Law, ss. 1-16, http://legal.un.org/avl/pdf/ha/sicj/sicj_f.pdf (22.04.2017).

Divan'ın merkezi Lahey'dedir⁵ ve uluslararası hukuk alanında yetkin kabul edilen bağımsız yargıçlar görev yapar.⁶

Divan önündeki davalarda yalnız devletler taraf olabilirler.⁷ Divan'ın yetki alanı tarafların kendisine sunacağı bütün işlerle BM Antlaşması'nda ya da yürürlükteki antlaşma ve sözleşmelerde özel olarak öngörülmüş bütün durumları kapsar.⁸ BM'in her üyesi, taraf olduğu tüm uyuşmazlıklarda, UAD'nın kararına uymayı yükümlenir.⁹ Bir uyuşmazlığın taraflarından biri, Divan'ın verdiği bir hükme göre kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmese, öbür taraf Güvenlik Konseyi'ne başvurabilir. Konsey de gerekli görürse, hükmün yerine getirilmesi için tavsiyelerde bulunabilir ya da alınacak önlemleri kararlaştırabilir.¹⁰

Genel Kurul ya da Güvenlik Konseyi herhangi bir hukuksal sorun konusunda UAD'ndan görüş isteyebilir.¹¹ Genel Kurul'ca bu konuda herhangi bir anda yetkili kılınabilecek olan tüm BM organları ve ihtisas kuruluşları da kendi çalışma alanları içinde karşılıklarına çıkacak hukuksal sorunlar konusunda Divan'dan görüş isteyebilir.¹²

Divan, kendisine sunulan uyuşmazlıkları uluslararası hukuka göre çözmekle yükümlüdür.¹³ Uyuşmazlık durumundaki devletlerce açık se-

⁵ UAD Statüsü madde 22.

⁶ UAD Statüsü madde 2.

⁷ UAD Statüsü madde 34/1. Ayrıca, devlet merkezli uluslararası toplum yapısının UAD'nın yargılama faaliyetleri üzerindeki etkileri hakkında bkz. Lider Bal, "Les Impacts de la Configuration État-centrique de la Communauté Internationale sur l'Exercice de la Fonction Judiciaire de la Cour Internationale de Justice", ss. 537-552, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/272559> (22.04.2017).

⁸ UAD Statüsü madde 36/1.

⁹ BM Antlaşması madde 94/1.

¹⁰ BM Antlaşması madde 94/2. Ayrıca, Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanması için bkz, Ayşe Nur Tütüncü, "Güvenlik Konseyi Kararlarının İç Hukukta İcrası", ss.17-26, <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/195> (22.04.2017).

¹¹ BM Antlaşması madde 96/1.

¹² BM Antlaşması madde 96/2.

¹³ UAD Statüsü madde 38/1. Ayrıca bkz. Olivier Corten, Pierre Klein, "L'Efficacité de la Justice Internationale au Regard des Fonctions Manifestes et Latentes du Recours à la Cour Internationale de Justice", Justice et juridictions internationales, Pedone, Paris, 2000, ss. 34-37.

çik kabul edilmiş kurallar koyan, gerek genel gerekse özel uluslararası antlaşmaları;¹⁴ hukuk olarak kabul edilmiş genel bir uygulamanın kanıtı olarak uluslararası yapılageliş kurallarını;¹⁵ uygar uluslarca kabul edilen genel hukuk ilkelerini;¹⁶ hukuk kurallarının belirlenmesinde yardımcı araç olarak adli kararları ve çeşitli ulusların en yetkin yazarlarının öğretilerini uygular.¹⁷ Taraflar görüş birliğine vardığında, hakça ve eşitçe (*ex aequo et bono*) karar verilebilir.¹⁸

Divan durumun gerektirdiğine hükmederse, tarafların her birinin haklarını korumak için hangi geçici önlemler alınması gerektiğini belirleme yetkisine sahiptir.¹⁹ Öngörülen bu önlemler, kesin karardan önce hemen taraflara ve Güvenlik Konseyi'ne bildirilir.²⁰

Divan'ın kararı ancak uyuşmazlığın tarafları bakımından ve karar verilen dava için bağlayıcıdır.²¹ Hüküm kesindir ve buna karşı başvurma yolu yoktur. Hükümün anlamı ya da kapsamı üzerinde uyuşmazlık çıkması durumunda, taraflardan herhangi birinin isteği üzerine Divan hükmü yorumlar.²² Hükümün yenilenmesi isteği ile Divan'a başvurulması ancak, kesin bir etki yapabilecek nitelikte olup hükmün açıklanmasından önce Divan'ca ve hükmün yenilenmesini isteyen taraflarca bilinmeyen bir olayın keşfedilmiş olması nedeniyle ve olayın bilinmemesi anılan tarafın kusurundan ileri gelmemişse mümkündür.²³

B. Güvenlik Konseyi

Güvenlik Konseyi, BM'nin on beş üyesinden oluşur. Çin, Fransa, Rusya Federasyonu, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Krallığı, Amerika

¹⁴ UAD Statüsü madde 38/1-a.

¹⁵ UAD Statüsü madde 38/1-b.

¹⁶ UAD Statüsü madde 38/1-c.

¹⁷ UAD Statüsü madde 38/1-d.

¹⁸ UAD Statüsü madde 38/2; ayrıca bkz. Yusuf Aksar, Evrensel Yargı Kuruluşları, ss. 68-69.

¹⁹ UAD Statüsü madde 41/1.

²⁰ UAD Statüsü madde 41/2.

²¹ UAD Statüsü madde 59.

²² UAD Statüsü madde 60.

²³ UAD Statüsü madde 61/1.

Birleşik Devletleri (ABD) Güvenlik Konseyi'nin sürekli üyeleridir.²⁴ BM üyeleri, örgütün hızlı ve etkili hareket etmesini sağlamak için uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumluluğu Güvenlik Konseyi'ne bırakırlar ve bu sorumluluk gereğince görevlerini yerine getirirken Güvenlik Konseyi'nin kendi adlarına hareket ettiğini kabul ederler.²⁵ Güvenlik Konseyi bu görevleri yerine getirirken BM'in amaç ve ilkelerine uygun hareket eder.²⁶

Güvenlik Konseyi'nin her üyesinin bir oyu vardır.²⁷ Güvenlik Konseyi'nin usule ilişkin konulardaki kararları dokuz üyesinin olumlu oyu ile alınır.²⁸ Güvenlik Konseyi'nin diğer tüm meselelerle ilgili kararları, daimi üyelerin hepsinin oyları dahil olmak üzere dokuz üyenin olumlu oyu ile alınır.²⁹

II. Uluslararası Adalet Divanı'nın Kararlarının Uygulanması İçin Güvenlik Konseyi'ne Başvuru

Bu başlık altında UAD'nın kararlarının uygulanması için BM Güvenlik Konseyi'ne başvurunun hukuki niteliği ve bu başvurunun hukuki neticeleri açıklanmaktadır.

A. Başvurunun Hukuki Niteliği

BM Antlaşması 94'üncü madde 2'nci fıkrada "Bir uyuşmazlığın taraflarından biri, Divan'ın verdiği bir hükme göre kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmezse, öbür taraf Güvenlik Konseyi'ne başvurabilir, Konsey de gerekli görürse, hükmün yerine getirilmesi için tavsiyelerde bulunabilir ya da alacak önlemleri kararlaştırabilir" demektedir.³⁰ "Bir uyuşmazlığın

²⁴ BM Antlaşması madde 23.

²⁵ BM Antlaşması madde 24/1.

²⁶ BM Antlaşması madde 24/2.

²⁷ BM Antlaşması madde 27/1.

²⁸ BM Antlaşması madde 27/2.

²⁹ BM Antlaşması madde 27/3. Ancak, VI'ncü Bölüm ile 52'inci maddenin 3'üncü fıkrası hükümleri uyarınca alınan kararlarda bir uyuşmazlığa taraf olan oylamaya katılamaz; bkz. BM Antlaşması madde 27/3.

³⁰ BM Antlaşması madde 94: "1. Birleşmiş Milletler'in her üyesi, taraf olduğu tüm uyuşmazlıklarda, Uluslararası Adalet Divanı'nın kararına uymayı yükümlenir. 2. Bir uyuşmazlığın taraflarından biri, Divan'ın verdiği bir hükme göre kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmezse, öbür taraf Güvenlik Konseyi'ne başvurabilir Konsey de

taraflarından biri” denilmekle madde, süreci BM’ye üye olmayan fakat Divan’ın statüsüne taraf olan devletlere ya da Divan’ı *ad hoc* olarak yetkilendiren devletlere de açmaktadır.

UAD kararlarının uygulanmaması durumunda alınacak önlemler konusu, BM Antlaşması’nın, Milletler Cemiyeti (MC) Misakı’na göre daha siyasi karakterde olduğu bir konudur.³¹ Misak’ın 13’üncü maddesinin 4’üncü fıkrasına göre “*Cemiyet üyeleri, verilen kararları iyi niyetle yerine getirmeği, bu kararlara uyacak hiçbir Cemiyet üyesine karşı savaşa başvurmamağı yükümlenirler. Kararın yerine getirilmemesi durumunda, konsey bunu sağlayacak önlemleri önerir.*” Sözü edilen karar MC Milletlerarası Daimi Adalet Divanı (MDAD) kararı ya da bir milletlerarası hakemlik kararıdır. Konsey alınacak önlemleri önerirken, kuvvet kullanılmasını da önerebilir. Bir uluslararası tahkim kararının da uygulanmamasının uluslararası hukukun etkinliğini azaltacağı ve dolayısıyla MC’nin de otoritesini sarsacağı için gerek MDAD gerek tahkim kararlarının uygulanmaması durumunda MC Konseyi güç kullanılması yoluna gidebilmekteydi.³² Bu husus BM Antlaşması’nda terk edilmiştir. Bu noktada barışın korunmasına dair siyasal hedef, hukuka saygı gösterilmesinin (*rule of law*) önünde tutulmuştur.³³ Bundan ötürü, UAD kararlarının uygulanmaması durumunda alınacak önlemler konusu, BM Antlaşması’nın, MC Misakı’na göre daha siyasi nitelikte olduğu bir konudur.³⁴

BM Antlaşması’nın 94’e 2 maddesi birçok hususu kapsamaktadır. Bunlardan ilkinde göre, lehine karar olan fakat uygulanmayan tarafın başvurusuyla Güvenlik Konseyi meseleye dahil olur. İkinci olarak Güvenlik Konseyi bir karar almak zorunda değildir. Üçüncü olarak Güvenlik Konseyi gereken önlemleri BM Antlaşması VII’nci bölüme göre ya da doğrudan BM Antlaşması 94’üncü maddeye göre kararlaştırabi-

---

gerekli görürse, hükmün yerine getirilmesi için tavsiyelerde bulunabilir ya da alınacak önlemleri kararlaştırabilir.” Bkz. http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/cok-taraflisoz/bm/bm_01.pdf (04.05.2017).

³¹ MC dönemi için bkz. Mehmet Emin Çağırın, Uluslararası Örgütler, Turhan Kitapevi, Ankara, 2013, ss. 52-58.

³² MDAD için bkz. Yusuf Aksar, Evrensel Yargı Kuruluşları, ss. 17-38.

³³ Robert Kolp, *Ius Contra Bellum*, Bruylant, Bruxelles, 2009, s. 191.

³⁴ Bkz. Antônio Augusta Cançado Trindale, “Le Statut de la Cour International de Justice”, s.11.

lır. Dördüncü olarak Güvenlik Konseyi sadece UAD'nın bir kararının uygulanmamasına karşı önlem kararlaştırabilir.³⁵ Bunun değerlendirilmesi sonucu olarak başvurunun hukuki niteliği, Güvenlik Konseyi'ni önlem kararlaştırma hususunda karar almaya sevk etmesidir. Konsey başvuru olmaksızın karar alamaz.

B. Başvurunun Hukuki Neticeleri

Güvenlik Konseyi UAD'nın kararının uygulanmasına karar verebilir ya da uygulanmasına yönelik önlemlerin alınmasına karar verebilir. Örneğin kararda kendisine getirilen yükümlülükleri yerine getirmekten kaçınan devlete karşı ekonomik önlemler alınmasına karar verebilir.³⁶

Siyasal organ olarak Güvenlik Konseyi, UAD'nın kararının içeriğini değiştiremez. UAD Statüsü'nün 60'ıncı maddesine göre UAD'nın verdiği bir hüküm kesindir.³⁷ UAD Statüsü'nün 61'nci maddesine göre Güvenlik Konseyi hükmün yenilenmesini isteyebilir.³⁸

Güvenlik Konseyi'nin işlevi için BM Antlaşması 94/2 maddesi temel sunar.³⁹ Düşünülen eylem BM Antlaşması 39, 41 ya da 42'nci maddeye göre nitelendirilemez. Ancak, Güvenlik Konseyi kararın uygulanmamasının barış ve güvenliği tehdit ettiğini düşünürse VII'nci bölümü işletebilir. VII'nci bölüm haricinde 94/2, 25 ve 103'üncü maddeye dayanarak karar alabilir.

BM Antlaşması 39'uncü madde, "*Güvenlik Konseyi, barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu ya da bir saldırı eylemi olduğunu saptar ve uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için tavsiyelerde*

³⁵ Bkz. Fritz Robert Saint-Paul, L'exécution des décisions de la Cour international de Justice: Faiblesses et malentendus, Faculté de Droit Université de Montréal, 2006, s. 78.

³⁶ Robert Kolp, Ius Contra Bellum, s. 192.

³⁷ BM Enformasyon Merkezi, Ankara, http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/adalet_divani.pdf (12.05.2017).

³⁸ http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_02.pdf (13.05.2017).

³⁹ Bkz. Security Council Report, "In Hindsight: The Security Council and the International Court of Justice", January 2007 Montly Forecast, http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2017-01/in_hindsight_the_security_council_and_the_international_court_of_justice.php?print=true (18.11.2017).

bulunur veya 41. Ve 42. maddeler uyarınca hangi önlemlerin alınacağını kararlaştırır.” demektedir. BM Antlaşması 41’inci maddeye göre, “Güvenlik Konseyi, kararlarını yürütmek için silahlı kuvvet kullanımını içermeyen ne gibi önlemler alınması gerektiğini kararlaştırabilir ve Birleşmiş Milletler üyelerini bu önlemleri uygulamaya çağırabilir. Bu önlemler, ekonomik ilişkilerin ve demiryolu, deniz, hava, posta, telgraf, radyo ve diğer iletişim ve ulaştırma araçlarının tümüyle ya da bir bölümüyle kesintiye uğratılmasını, diplomatik ilişkilerin kesilmesini içerebilir.” BM Antlaşması 42 maddeye göre ise, “Güvenlik Konseyi, 41. Madde’de öngörülen önlemlerin yetersiz kalacağı ya da kaldığı kanısına varırsa, uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için, hava, deniz ya da kara kuvvetleri aracılığıyla, gerekli saydığı her türlü girişimde bulunabilir. Bu girişimler gösterileri, ablukayı ve Birleşmiş Milletler üyelerinin hava, deniz ya da kara kuvvetlerince yapılacak başka operasyonları içerebilir.”

Güvenlik Konseyi gerekli görürse VII’nci bölüm haricinde sadece 94’üncü maddeye dayanarak askeri önlemlere karar verebilir. BM Antlaşması 94’üncü maddenin 2’nci fıkrası UAD’nın yargısal kararlarını hedeflemektedir. Danışma görüşleri kapsanmamaktadır.⁴⁰ UAD’nın kararlarının uygulanması olanakları ve yöntemleri ayrıntılı biçimde ele alındığında karmaşıklıktaştır.⁴¹

BM Antlaşması 94’üncü maddenin 2’nci fıkrasını işletmek tercihe bağlı olduğu için nasıl uygulanacağı belirsizdir.⁴² Özellikle daimi üyelere birinin BM Antlaşması madde 94’e 2 hakkında veto yetkisini kullanıp kullanamayacağı aydınlatılmalıdır. Şayet veto yetkisi kullanılabilirse, bunu Divan’ın kendisi aleyhine vermiş olduğu bir karara karşı kullanıp kullanamayacağı da ayrıca cevaplandırılması gereken bir sorudur.

BM Antlaşması 27’nci madde 3’üncü fıkraya göre, “Güvenlik Konseyi’nin diğer tüm meselelerle ilgili kararları, daimi üyelerin hepsinin oy-

⁴⁰ Robert Kolp, *Ius Contra Bellum*, s. 193.

⁴¹ Laurence Boisson de Chazournes, Antonella Angelini, “Regard Sur La Mise En Œuvre Des Décisions De La Cour International De Justice”, *L’Observateur Des Nations Unies - Revue de l’Association française pour les Nations Unies Aix-en-Provence*, Presses Universitaires d’Aix-Marseille, 2016-1, Volume 40, s. 63, <http://archive-ouverte.unige.ch/unige:93379> (25.05.2017).

⁴² Fritz Robert Saint-Paul, *L’exécution des décisions de la Cour international de Justice: Faiblesses et malentendus*, s. 79.

ları dahil olmak üzere dokuz üyenin olumlu oyu ile alınır; ancak, VI. Bölüm ile 52. maddenin 3. fıkrası hükümleri uyarınca alınan kararlarda bir uyumsuzluğa taraf olan oylamaya katılamaz.”⁴³ 27’nci madde 3’üncü fıkrada 94’üncü maddenin 2’nci fıkrası sayılmadığı için veto yetkisinin var olduğunun kabul edilmesi gereklidir. Nitekim 27’nci maddenin 2’nci maddesinde anılan “*usule ilişkin*” bir konu da bulunmamaktadır. Divan’ın kendisi aleyhine vermiş olduğu bir karara karşı veto yetkisinin kullanılıp kullanılmayacağı da ayrıca cevaplandırılması gereken bir sorudur.

Bu sorunun cevabı için de belirtelim ki, yazılı kurallar uyarınca veto yetkisinin kullanılmasının önünde bir engel yoktur. Nitekim ABD, 1986 tarihli Nikaragua kararının kendisine karşı sonuçlarının uygulanabilmesine karşı veto yetkisini kullanmış ve kendisine karşı olan sonuçlarının tümünün uygulanmasına engel olmuştur.⁴⁴

Uygulamada, gerçekten de, vakaların büyük çoğunluğunda, UAD’nın kararları, davacılar tarafından kendiliğinden yürütülür.⁴⁵ Birleşik Krallık, İran’la aralarında önemli diplomatik soruna yol açan *Anglo-Iranian Oil Cy.* (1951/2) olayında, Konsey’e gitmiştir. Bu esnada, Divan’ın yetkisizlik kararı vermesiyle başvuru konusuz kalmıştır.⁴⁶ Yukarıda belirtildiği gibi, ABD, 1986 tarihli Nikaragua kararının kendisine karşı sonuçlarının uygulanabilmesine karşı veto yetkisini kullanmış ve kendisine karşı olan sonuçlarının tümünün uygulanmasına engel olmuştur.⁴⁷

Uygulamada UAD’nın kararlarına uyulmayan ve BM Şartı madde 94’e 2’nin işletilmeye çalışıldığı durumları incelemek çalışmanın konusu olan UAD kararlarının BM Güvenlik Konseyi aracılığıyla uygulanmasının yani BM Şartı madde 94’e 2’deki mekanizmanın işletil-

⁴³ Bkz. <https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/6535501-Birlesmis-Milletler-Antlasmasi.pdf> (02.06.2017).

⁴⁴ Robert Kolp, *Ius Contra Bellum*, s. 195.

⁴⁵ Robert Kolp, *Ius Contra Bellum*, s. 196.

⁴⁶ Robert Kolp, *Ius Contra Bellum*, s. 196.

⁴⁷ Bkz. Aloysius P. Llamzon, “Jurisdiction and Compliance in Recent Decisions of the International Court of Justice”, *European Journal of Interantional Law*, Volume 18, Issue 5, 1 Novembre 2007, ss. 815-852, Oxford Academic, <https://academic.oup.com/ejil/article/18/5/815/398671> (18.11.2017).

mesinin uluslararası hukukun uygulaması bakımından olan etkiliğini netleştirmek bakımından gereklidir.⁴⁸

UAD, Kara, Ada ve Deniz Sınırları Davası'nda (El Salvador / Honduras) 1992 yılında, El Salvador ve Honduras arasında neredeyse bir yüzyıl boyunca süren, 1969 yılında kısa fakat kanlı bir savaşa neden olan bir anlaşmazlığı karara bağlamıştır. Karara konu olan olayda, tarihî körfez içindeki üç adanın egemenliği tartışmalıdır. Gerek El Salvador gerekse Honduras bu üç adanın, kendi egemenliğinde olduğunu iddia etmektedir. UAD, bu adalardan El Tigre için Honduras'ın egemenliğini uyguladığı ve adayı kontrol ettiği için ve El Salvador'un bu durumu protesto etmediğinden bahisle, Honduras'ın İspanya'nın halefi olduğunu belirleyerek, Honduras'ın egemenliğini tanımış; Meangueran Adası içinse, oranın ahalisinin El Salvador'un etkin idarî yapıya ve kontrole sahip olduğu konusundaki ifadelerini göz önünde tutarak, El Salvador'un egemenliğini tanımıştır. UAD, üçüncü ada olan Meanguerita'yı küçüklüğü, insan yaşamaması ve ana ada olarak nitelendiği Meangueran adasına olan yakınlığını göz önünde tutarak, bu adayı Meangueran'ın uydusu olarak görmüş ve bu adada da egemenliğin El Salvador'a ait olduğunu belirtmiştir. Böylelikle, El Salvador, bu iki ada üzerinde İspanya'nın halefi olarak varlığını sürdürecektir.⁴⁹ Karardan sonra her iki devlet de UAD'nın kararını kabul ettiklerini açıklamışlardır. Sınırın belirlenmesine gelince, taraflar 1998'de kararlaştırmış olmalarına rağmen, 2002'de 233 mil sınır hattının sadece 120 mili tamamlanmıştı. Kasım 2000'de Honduras, El Salvador'u, BM Genel Sekreterine sunulan ve Güvenlik Konseyi'ne de iletilecek bir mektupla UAD kararına uymaya çağırdı. Ocak 2002'de Honduras BM Şartı'nın 94'üncü maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca Güvenlik Konseyi'nden UAD kararında El Salvador için öngörülen yükümlülüklere uyması için El Salvador'a tavsiyede bulunmasını ve bu devleti UAD kararında hükmedilen yükümlülüklerine uyması için teşvik etmesini ve şayet

⁴⁸ Aloysius P. Llamzon, "Jurisdiction and Compliance in Recent Decisions of the International Court of Justice", pdf version, s. 11.

⁴⁹ <https://uluslararasıhukukcalismalari.wordpress.com/2017/02/18/kara-ada-ve-deniz-sinirlari-davasi-el-salvador-vs-honduras-1992/> (18.11.2017); Ayşe Nur Tütüncü, "El Salvador ve Honduras Arasındaki, Kara ve Deniz Sınırlarına İlişkin Uyuşmazlık (Karar tarihi: 11 Eylül 1992)", MHB, Yıl 12, Sayı 1-2, 1992, 93-101; Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador v. Honduras), <http://www.icj-cij.org/en/case/75> (18.11.2017).

bu hususta başarılı olamazsa Konsey'in UAD kararının uygulanmasını sağlamak için uygun olacağını öngördüğü tedbirleri belirlemesini talep etmiştir. Ekim 2002'de El Salvador, Güvenlik Konseyi'ne yanıt olarak UAD kararında hükmedilen yükümlülüklerine uymayı geciktirdiği yönündeki iddiayı reddetti. Bununla birlikte El Salvador ve Honduras sınır hattını belirlemek için beraberce daha fazla çaba harcamaya karar verdiler.⁵⁰ İki devlet arasındaki yeni sınır rejimi 30 Ekim 2002 tarihinde başlatıldı. Bu olayda da görüldüğü gibi 94'e 2'nin varlığı hukukî sonuç doğurmaktan çok mevcudiyeti ve işletilmesinin olası sonuçları ile Güvenlik Konseyi'ne daimi üye olmayan ve dolayısıyla veto yetkisi bulunmayan devletler üzerinde uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuku etkin kılmak bakımından siyasal bir etkide bulunmaktadır.⁵¹

Diğer bir meselede, 20 Mart 1993 tarihinde Bosna-Hersek Cumhuriyeti, Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'nin 9 Aralık 1948 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Soykırım Sözleşmesi'ni ihlal ettiğini iddia ederek UAD'na başvurmuştur. Başvuru Soykırım Sözleşmesi'nin UAD'nın yargı yetkisine ilişkin olan 9'uncu maddesi temelinde yapılmıştır. Bu başvurudan hemen sonra Bosna-Hersek, UAD'den haklarını koruyabilmesi için geçici önlemler alması talebinde bulunmuştur. UAD bu talep üzerine tarafları dinledikten sonra 08 Nisan 1993 tarihli ara kararıyla Soykırım Sözleşmesi'ndeki hakların korunması amacıyla geçici önlemleri belirlemiş ve taraflardan mevcut uzlaşmazlıklarını ağırlaştıracak veya genişletecek herhangi bir girişimde bulunmamalarını istemiştir.⁵²

⁵⁰ Aloysius P. Llamzon, "Jurisdiction and Compliance in Recent Decisions of the International Court of Justice", pdf version, s. 15.

⁵¹ Aloysius P. Llamzon, "Jurisdiction and Compliance in Recent Decisions of the International Court of Justice", s. 847, s. 848, <https://academic.oup.com/ejil/article/18/5/815/398671> (18.11.2017); Attila Tanzi, "Problems of Enforcement of Decisions of the International Court of Justice and the Law of the United Nations", *European Journal of International Law*, Volume 6, Issue 4, 1 January 1995, ss. 539-572, <https://academic.oup.com/ejil/article-abstract/6/4/539/359136> (18.11.2017), <http://www.ejil.org/pdfs/6/1/1311.pdf> (18.11.2017).

⁵² Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), <http://www.icj-cij.org/en/case/91/judgments> (19.11.2017); Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, I.C.J. Reports 2007; Applica-

BM Genel Sekreteri'nin BM Güvenlik Konseyi'ne 16 Nisan 1993'te sunduğu, Bosnalı Sırp paramiliter birimlerin devam eden kasıtlı silahlı saldırıları ve masum sivil nüfusu bombardımanı sonucunda, Srebrenica ve çevresindeki bölgede durumun hızla kötüye gittiği bilgisi nedeniyle Güvenlik Konseyi alarmına geçmiştir.

Aynı sırada, Güvenlik Konseyi'ne, Bosna-Hersek'in BM daimi temsilcisi, 16 Nisan 1993 tarihli bir mektup vermiştir. Mektupta, Bosnalı Sırp paramiliter birimlerin devam eden kasıtlı silahlı saldırıları ve masum sivil nüfusu bombardımanı sonucunda, Srebrenica ve çevresindeki bölgede durumun hızla kötüye gittiği bildirilmiştir.⁵³ Mektupta iletilenler, UAD'nın 8 Nisan 1993 tarihli, geçici tedbir olarak Yugoslavya (Sırbistan ve Karadağ) Federal Cumhuriyeti Hükümeti'nin, 9 Aralık 1948 Soykırım Suçunun Engellenmesi ve Cezalandırılması Konvansiyonu taahhüdüne uygun olarak, soykırım suçunun işlenmesini engellemek üzere derhal gücü dâhilindeki tüm önlemleri almasını belirten talimatına aykırı durumu belirtmekteydi. Bosna-Hersek daimi elçisi BM Şartı'nın 94'üncü maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca Güvenlik Konseyi'nden acil önlem getirmesini talep ediyordu.⁵⁴ Aynı gün 16 Nisan 1993'de Güvenlik Konseyi 819 sayılı kararını açıklamış ve UAD'nın geçici tedbir talimatına uyulmasını istemiştir. Ancak Konsey 819 sayılı kararı alırken BM Şartı madde 94'e 2'ye bir atıf yapma gereği duymamıştır. Bunun hukuki nedeni ortada UAD'nın nihai bir kararının henüz bulunmaması olarak değerlendirilebilir.⁵⁵

Güvenlik Konseyi tarafından, 16 Nisan 1993 tarihindeki 3199 sayılı toplantısında benimsenenlere göre Güvenlik Konseyi, 25 Eylül

---

tion de la convention pour la prévention et la répression du crime de génocide (Bosnie-Herzégovine c. Serbie-et-Monténégro), arrêt, C.I.J. Recueil 2007.

⁵³ 16 Nisan 1993 tarihli S/25616 belgesi, https://books.google.com.tr/books?id=7SczBzxA6-IC&pg=PA222&lpg=PA222&dq=S/25616&source=bl&ots=c5jgPGY8s7&sig=xv9_vshBl3qdNonOPg6NYd1B-E0&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwj88c6GosnXAhWHL1AKHWmSBeoQ6AEIRTAf#v=onepage&q=S%2F25616&f=false (19.11.2017); Attila Tanzi, "Problems of Enforcement of Decisions of the International Court of Justice and the Law of the United Nations", s. 565.

⁵⁴ Attila Tanzi, "Problems of Enforcement of Decisions of the International Court of Justice and the Law of the United Nations", s. 566.

⁵⁵ Attila Tanzi, "Problems of Enforcement of Decisions of the International Court of Justice and the Law of the United Nations", s. 566.

1991 tarih, 713 sayılı kararını (1991) ve ilgili müteakip kararları tekrar teyit etmiştir. Konsey, UAD'nın, Soykırım Suçunun Engellenmesi ve Cezalandırılması Konvansiyonu'nun uygulanmasıyla ilgili davanın (Bosna Hersek, Yugoslavya (Sırbistan ve Karadağ) aleyhinde) 8 Nisan 1993 tarihli ilamında, geçici tedbir olarak Yugoslavya (Sırbistan ve Karadağ) Federal Cumhuriyeti Hükümeti'nin, 9 Aralık 1948 Soykırım Suçunun Engellenmesi ve Cezalandırılması Konvansiyonu taahhüdüne uygun olarak, soykırım suçunun işlenmesini engellemek üzere derhal gücü dâhilindeki tüm önlemleri almasını, oybirliğiyle belirttiğini göz önünde bulundurmakta, Bosna Hersek Cumhuriyeti'nin egemenliği, toprak bütünlüğü ve siyasi bağımsızlığını yeniden teyit etmekte, taraflara ve diğer ilgililere yaptığı, Bosna Hersek Cumhuriyeti'nin tamamında derhal ateşkes sağlanması çağrısını yinelemekte, özellikle etnik temizlik uygulamaları dâhil olmak üzere tüm uluslararası insani hukuk ihlallerini kınadığını tekrarlamakta, Bosnalı Sırp paramiliter birimlerin Bosna'nın doğusundaki şehir ve köylere karşı giriştikleri saldırgan tutumun gidişatından endişe duymakta ve bu bakımdan etnik temizlik de dâhil her tür güç kullanımı ya da tehdit yoluyla toprak ele geçirilmesinin yasadışı ve kabul edilemez olduğunu yinelemektedir. 16 Nisan 1993'teki olağanüstü toplantısında almış olduğu 819 ve 824 sayılı kararlarıyla Güvenlik Konseyi, Saraybosna, Tuzla, Jepa, Gorajde ve Bihaç ile birlikte Srebrenica'yı da güvenli bölge ilan etmiştir.⁵⁶

Sonuç

UAD, uluslararası uyuşmazlıkların barışçı bir biçimde çözümlenmesi için ve uluslararası hukukun ilerleyerek gelişmesi için önemli bir yargısal ve hukuki işlev yerine getirmektedir. UAD'nın etkin kılınabilmesi için BM Antlaşması tedbir getirmiştir. BM her üyesi, taraf olduğu tüm uyuşmazlıklarda, UAD kararına uymayı yükümlenir. Bir uyuşmazlığın taraflarından biri, UAD'nın verdiği bir hükme göre kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmese, öbür taraf BM Güven-

⁵⁶ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), <http://www.icj-cij.org/en/case/91/judgments> (19.11.2017); Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, I.C.J. Reports 2007; Application de la convention pour la prévention et la répression du crime de génocide (Bosnie-Herzégovine c. Serbie-et-Monténégro), arrêt, C.I.J. Recueil 2007.

lik Konseyi'ne başvurabilir. Konsey de gerekli görürse, hükmün yerine getirilmesi için tavsiyelerde bulunabilir ya da alınacak önlemleri kararlaştırabilir.

BM Antlaşması'nın 94'e 2 maddesi birçok hususu kapsamaktadır. Bunlardan ilkinde göre, lehine karar olan fakat uygulanmayan tarafın başvurusuyla Güvenlik Konseyi meseleye dahil olur. İkinci olarak Güvenlik Konseyi bir karar almak zorunda değildir. Üçüncü olarak Güvenlik Konseyi gereken önlemleri BM Antlaşması VII'nci bölüme göre ya da doğrudan BM Antlaşması 94'üncü maddeye göre kararlaştırabilir. Dördüncü olarak Güvenlik Konseyi sadece UAD'nın bir kararının uygulanmamasına karşı önlem kararlaştırabilir.

Güvenlik Konseyi, UAD'nın kararının içeriğini değiştiremez. UAD Statüsü'nün 60'ıncı maddesine göre UAD'nın verdiği bir hüküm kesindir. UAD Statüsü'nün 61'nci maddesine göre Güvenlik Konseyi hükmün yenilenmesini isteyebilir.

Daimi üyelerden birinin BM Antlaşması madde 94'e 2 hakkında veto yetkisini kullanıp kullanamayacağı soruludur. Şayet veto yetkisi kullanılabilirse, bunu Divan'ın kendisi aleyhine vermiş olduğu bir karara karşı kullanıp kullanamayacağı da ayrıca cevaplandırılması gereken bir husustur. 27'nci madde 3'üncü fıkrada 94'üncü maddenin 2'nci fıkrası sayılmadığı için veto yetkisinin var olduğunun kabul edilmesi gereklidir. Nitekim 27'nci maddenin 2'nci maddesinde anılan "usule ilişkin" bir konu da bulunmamaktadır. Daimi üyenin Divan'ın kendisi aleyhine vermiş olduğu bir karara karşı veto yetkisinin kullanılması hususunda da, yazılı kurallar uyarınca veto yetkisinin kullanılmasının önünde bir engel yoktur. Bu husus UAD kararları ile uluslararası barış ve güvenliğin tesisi ve uluslararası adaletin sağlanması amacını zayıflatan bir hukuki vaziyettir çünkü veto yetkisinin mevcudiyeti ile UAD kararlarının bir daimi üye aleyhine uygulanmasını hukuken olanak dışına çıkarmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aloysius P. Llamzon, “Jurisdiction and Compliance in Recent Decisions of the International Court of Justice”, *European Journal of International Law*, Volume 18, Issue 5, 1 Novembre 2007, ss. 815-852, Oxford Academic, <https://academic.oup.com/ejil/article/18/5/815/398671>
- Antônio Agusta Cançado Trindale, “Le Statut de la Cour International de Justice”, *United Nations Audiovisual Library of International Law*, http://legal.un.org/avl/pdf/ha/sicj/sicj_f.pdf
- Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), <http://www.icj-cij.org/en/case/91/judgments>; Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, I.C.J. Reports 2007; Application de la convention pour la prévention et la répression du crime de génocide (Bosnie-Herzégovine c. Serbie-et-Monténégro), arrêt, C.I.J. Recueil 2007
- Attila Tanzi, “Problems of Enforcement of Decisions of the International Court of Justice and the Law of the United Nations”, *European Journal of International Law*, Volume 6, Issue 4, 1 January 1995, ss. 539-572
- Ayşe Nur Tütüncü, “El Salvador ve Honduras Arasındaki, Kara ve Deniz Sınırlarına İlişkin Uyuşmazlık (Karar tarihi: 11 Eylül 1992)”, *MHB*, Yıl 12, Sayı 1-2, 1992, ss. 93-101
- Ayşe Nur Tütüncü, “Güvenlik Konseyi Kararlarının İç Hukukta İcrası”, <https://ear-siv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/195>
- Birleşmiş Milletler Antlaşması, http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/cokta-raflisoz/bm/bm_01.pdf; <https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/6535501-Birlesmis-Milletler-Antlasmasi.pdf>
- Fritz Robert Saint-Paul, *L'exécution des décisions de la Cour international de Justice: Faiblesses et malentendus*, Faculté de Droit Université de Montréal, 2006
- Hersh Lauterpacht, *The Development of International Law by the International Court*, Stevens, Londres, 1958
- Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador v. Honduras), <http://www.icj-cij.org/en/case/75>
- Laurence Boisson de Chazournes, Antonella Angelini, “Regard Sur La Mise En Œuvre Des Décisions De La Cour International De Justice”, *L'Observateur Des Nations Unies - Revue de l'Association française pour les Nations Unies Aix-en-Provence*, Presses Universitaires d'Aix-Marseille, 2016-1, Volume 40, <http://archive-ouverte.unige.ch/unige:93379>
- Lider Bal, “Les Impacts de la Configuration État-centrique de la Communauté International sur l'Exercice de la Fonction Judiciaire de la Cour International de Justice”, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/272559>

- Mehmet Emin Çağırın, Uluslararası Örgütler, Turhan Kitapevi, Ankara, 2013
- Olivier Corten, Pierre Klein, “L’Efficacité de la Justice Internationale au Regard des Fonctions Manifestes et Latentes du Recours à la Cour Internationale de Justice”, Justice et juridictions internationales, Pedone, Paris, 2000
- Robert Kolp, Ius Contra Bellum, Bruylant, Bruxelles, 2009
- S/25616, 16.03.1993; https://books.google.com.tr/books?id=7SczBzxA6-IC&pg=PA222&lpg=PA222&dq=S/25616&source=bl&ots=c5jgPGY8s7&sig=xv9_vshB13qdNonOPg6NYd1B-E0&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwj88c6GosnXAhWHL1AKHWmSBeoQ6AEIRTAf#v=onepage&q=S%2F25616&f=false
- Security Council Report, “In Hindsight: The Security Council and the International Court of Justice”, January 2007 Montly Forecast, http://www.securitycouncil-report.org/monthly-forecast/2017-01/in_hindsight_the_security_council_and_the_international_court_of_justice.php?print=true
- Süleyman Sırrı Terzioğlu, Bahadır Bumin Özarslan, Uluslararası Örgütler Hukuku, , Adalet Yayınevi, Ankara, 2016
- Uluslararası Adalet Divanı Statüsü, Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi, Ankara, http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/adalet_divani.pdf; <https://www.om-budsman.gov.tr/contents/files/6535501-Birlesmis-Milletler-Antlasmasi.pdf>
- Yusuf Aksar, Evrensel Yargı Kuruluşları, Seçkin, Ankara, 2007
- Yusuf Aksar, Uluslararası Hukuk II, Seçkin, Ankara, 2013